SANAT EĞİTİMİNDE ESTETİK ÇÖZÜMLEME METODOLOJİLERİ

Zekiye Meltem Akkaya¹, Şükrü Kara²

Özet

21.yy'da estetik, bir bilim olarak; disiplinlerarası, bütüncül ve küresel kültürü ele alan yaklaşımlarla biçimlenmektedir. Estetiğin sanatın içerisindeki yeri ve bu noktada teorisyenlerin, değişen sanat kuramları çerçevesinde sanat eğitime katkılarını saptayabilmeleri için, günümüzde ki sanat eğitimi tartışmaya açmak ve bu konudaki araştırmaları özümsemeleri gerekmektedir. Hem sanat kuramları çerçevesinde hem de eğitim kuramlarını temel alan düşünürler ışığında önerilen sanat eğitimi programlarıyla günümüzdeki sanat eğitime yön vermesi amaçlanmaktadır.

Öncelikle estetiğin metodolojisini bilmek ve felsefenin birbirinden farklı iki yöntemi olan diyalektik ve metafizik kavramlarını çözümlemek gerekmektedir. Bu kavramlar maddeci ve idealist felsefe anlayışlarını temel alan dünya görüşlerini temel almaktadır. Toplumcu anlayışın ifadesi olan maddeci felsefe ve bilimsel maddeci estetik anlayışın günümüzde ki etkisi çok önemlidir. 19. yy'da ortaya çıkan ve psikolojiye dayanan deneysel estetik anlayışı, estetik disiplininin ve eğitiminin değişimi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Bu noktada sanat eğitimi alanındaki görüşleri ile Schiller, Herbert Read ve John Dewey'in pedagojik önerileri, problem çözme, eleştiri, sanat eğitiminde hazır bulunuşluk, amaç, psikolojik ve sosyolojik hazırlık açısından geleneksel beklentileri daha ileri taşımada önerilerde bulunmuşlardır. Tartışmada 20. yy'da ortaya çıkan sibernetik ve semiotik gibi yeni bilim dallarının estetik ile olan bağlantıları sanat eğitime yeni bakış açıları getirmiştir. Bu da klasik bir sanat eğitiminin dışında yeni kuramlar ve sanat eğitimi önerileri getirmiştir.

Anahtar kelimeler: Sanat eğitimi, estetik, eğitim bilimleri, pedagojik formasyon

AESTHETIC ANALYSIS METHODOLOGIES IN ART EDUCATION

Abstract

Aesthetic as a science in 21st century, has been shaped by approaches tackling with interdisciplinary, holistic and global culture. At this point, it is important to determine contributions of theorists to aesthetic education in terms of changing theories; to start a

¹ Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anasanat Dalı, ORCID ID: 0000-0003-2141-9372, meltemsoylemez@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anasanat Dalı, ORCID ID: 0000-0002-4340-8220, karasart1@gmail.com

discussion about moving aesthetic education to a universal point and to bring new perspectives to aesthetic education in educational institutions.

Methodology of aesthetical analysis is based on dialectical and metaphysical concepts of philosophy which are different from each other. These concepts reflect as transformation of worldviews stemming from materialistic and idealistic concepts of philosophy. Scientific materialist aesthetics stemming from dialectical and historical materialist model. Thus aesthetic perception has headed for discovering psychic processes functioning in instant human consciousness. Theories of sociology developing in parallel with psychology leads to new experiences in aesthetic awareness. In addition to that, new discussions under influence of new disciplines such as cybernetics and semiotics that emerged in the 20th century begins and connections of art related to aesthetic start to be questioned and we witness that transformations of aesthetic with the theory of communication are treated within system of multiform indicator.

Need and necessity of adhering to aesthetic theories in aesthetics education today along with uncovering the relation of normative a by sense aesthetics has emerged the necessity of bringing the principles of organization together. However it has become a necessity to determine dialectical processes capable of making aesthetics analysis; theories in terms of aesthetics education, value and meaning of art on aesthetics defence.

Starting from a historical angle to determine the bases of questioning process, we should shape a structured education of art and aesthetics that make interaction between disciplines necessary and it has become a necessity to reveal methodological debates of theorists, that form aesthetics education with views of theorists, and aesthetics theories.

Keywords:

Giriş

Estetik terimi 18.yy ortalarında Alman filozof A.G.Baumgarten tarafından ortaya atılmıştır. Baumgarten, insanın zihinsel dünyasını akıl, duygu ve irade olarak ayıran Leibniz felsefesinden yola çıkmıştır. Baumgarten'in "*duygusal algının yetkinliği*" olarak tanımladığı estetiği, güzellik olgusu olarak litaretüre sokması ile insanın sanatsal etkinliği de, en yüksek nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

18. yy'ın sonlarına doğru, estetik terimi, duysal algı kuramını değil, "güzellik felsefesini", "sanat felsefesi"ni, ya da her ikisini birden dile getiriyordu. Ama estetik denilince artık, kendisini felsefeden ayırmış, kendi araştırma alanına kavuşmuş bir bilim dalı anlaşıyordu (Kagan;1992:14).

Estetik düşüncesi, 18.yy'da sanatsal algının taşıdığı tarihsel özelliğinde bir niteliğini yansıtıyordu.. Bu anlamda Hegel sanatın kuramsal ve tarihsel olarak çözümlenmesindeki birliğini kuran ilk kuramcı olarak dikkat çekti. Estetik yasaların bilgisi, estetitiğin metodolojisine dayanarak; ilk kuramsal yaklaşımı ise platon ortaya koymuştur. Platon, güzel'e özgü ilk felsefe öğretisinin mimarıdır. İçinde yaşadığımız gerçeklikteki güzel görüngüleri, bize estetik haz veren olguları ve olayları ortaya

çıkarmanın yanında neden güzel olduklarını söylemenin adımı atmıştır. Idealist felsefenin temsilcisi olan platon'a göre "güzel" manevi yaşama özgüdür.

İdealizmin, eğitim metodolojisi epistemolojiye dayanmaktadır. Başka bir deyişle "insanın özü, yani insanı her ne ise o yapan şey de onun manevi varlığı ya da aklısıdır. İnsanı ruh ve bedenden teşekkül etmiş bir varlık olarak değerlendiren idealizm, ruhun özsel özelliğinin de akıl ve düşünceden meydana geldiğini savunur. idealizmin epistemoloji anlayışı, baştan sona rasyonalizmin oluşturduğu zemin üzerinde yükselir" (Cevizci :2012; 37).

Tarihsel süreçte estetiğin dönüşümleri bazı çelişkileri ve düşünürler arasında da düşünce farklılıklarına neden olur. Öznelci idealist estetiğin, Ernst Neumann ve Benedetto Croce olmak üzere Batı Avrupa estetikçilerinin bu dönüşümü yeterli bulmadıkları görülür. Kagan, bu anlaşmazlığın nedenini netleştirir ve "güzel olanın çözümlemede, idealist bir temele dayanarak, nesnel –olan ile öznel-olanın gerçek birleşimini yapmak olanaklıdır" der (Kagan: 1992:69). Kagan, Bununla ilgili en önemli adımın, 19.yy ortasında Rus filozofu Çernişevski'nin attığını ileri sürmektedir.

Çernişevski'nin güzel-olanın anlayış tarzı, nesneli öznel sınırları bağlar. Çünkü, hem güzel'in nesnel varoluşunu, hem de onun insan tarafından algılanışının tarihsel ve toplumsal koşullarını gösterir. Felsefeciye göre, güzel, bir *yargı* kategorisidir. Nesnel idealistlerin (Platon, Schelling, Hegel) estetik anlayışları, en başta güzel üstüne yargıları, dünya ile ilgili genel felsefi görüşlerinden temellenir; buna göre, dünya, bizim dışımızda nesnel bir şekilde- var olan ve saltık ide, evrensel us ya da Tanrı biçiminde kendini dışa vuran manevi özün maddi tözüdür." (Ziss:2009;158)

Estetik çözümlemede, Bilimsel maddeci estetikçiler, yeni estetik kuram peşine düşerek, diyalektik maddeciliğin özünde çözümü bulamayınca, diyalektik ve tarihsel maddecilik felsefesiyle çözüm bulmaya çabalamışlardır.

Estetik Eğitimi

Estetik tek başına bir disiplin olmasının ardından, Estetik eğitimi ile ilgili çabalarında paralel olarak gelişmeye başladığını görmekteyiz. 18.yy'da Friedrich Schiller, Kant'ın estetik anlayışından yola çıkarak bir çok çıkarımda bulunmuştur. "İnsan'ın Estetik Eğitimi Üstüne Bir Dizi Mektup" isimli çalışmasında düşüncelerini belirtmiştir. Estetiği bir eğitim sürecinin bir parçası olarak görmek maddeci estetik anlayışının bir sonucudur. Fakat tamamen bu dönüşen estetik anlayışa bağlamak doğru olmaz. Bu dönüşüm, belli sürecin sonucunda sağlanmıştır.

18. yy sonlarına doğru Fransız estetiğini, Hender ve Schiller 18. yy'da Antik sanata öykünen Fransız sanatını eleştirmişler ve bunun yanlışlığı üzerinde durmuşlardır. Schillerden sonra 19.yy'da "Deneyisel Estetik", "Estetiğe Giriş" yapıtlarıyla, estetik konusunda ilk ve yöntemleri tartışan Theodor Ziehen ve Gustave

Teodor Fechner” *deneysel psikolojik estetiğin*” temellerini attılar. Aynı zamanda, Alman ruhbilimci ve estetikçi Max Dessoir, güzelliği inceleyen asıl estetiği, sanatsal yaratım ve sanat yapısı sorunlarını ele alan genel sanat biliminden ayırır.

“Kagan *“Estetik dersleri”* kitabında, Estetik bilimi sanatsal yaratmanın gelişme yasaları ile yapısının bilinmesi sürecinde ortaya çıkmıştır. Normativ estetik karşısında anti-normativ estetik anlayışı ve *“sanat için sanat”* ayrımı ortaya çıkmıştır. Normativ anlayışın karşısında yer alan Kant, Taine ve modern burjuva estetiğini çoğu temsilcileri, yaratıcılık için kurallar ortaya koymamışlar, Bilimsel maddeci estetikçilerin önünü açmışlardır.

Bununla birlikte bilimsel maddeci estetikte, idealist estetiğin temsilcilerinden gelen düşünürlerle de karşılaşılır. Ama bilimsel maddeci estetikte idealist estetikten gelen düşünce biçimlerine de rastlanmaktadır. insan duygusu ile düşüncesinin birbirine bağlantılı olduğunu düşündüğümüzde kesin katı kurallarla birbirinden ayıramayacağını görürüz.

Estetik bilimi ile ilgili yapılan araştırmalar, onun eğitimsel boyutunu da beraberinde getirmiştir. 20. yy’da Burjuva estetiğinde sanatı çok yanlı boyutuyla ele alan ve yöntem bilim konusunda kafa yoran ve işlevsel boyutta katkılarını sağlayan, Maiman, Read, Rader, ve Munro gibi araştırmacılar yaptıkları sentezlerle katkıda bulunsalar da araştırmalar, bireşimsel değil; biraz eklettik kalmıştır.

Sanat Yoluyla Eğitim

Estetik eğitimi kuramının, 18 yy’a kadar çok bir anlamı yoktur. Estetiğin kuramsallaşması, eğitim pedagojisindeki gelişmeler nedeniyle sanat eğitiminin de özerk bir araştırma alanı olmasını sağlamıştır.

Sanat eğitim bilimi genel pedoji ile iç içe olmasına rağmen, sanat pedagojisi disiplinlerarası etkileşimden yararlanmak durumunda kalmıştır. Estetik eğitiminde ilk somut adımı atan kişi Schiller’dir. Felsefi düşüncelerine dayanarak estetik eğitimi konusunda ilk kafa yoran filazoftur. Estetik eğitimi ile ilgili bir dizi mektup yazmıştır. Bu mektuplarda düşünürün estetik ilkelerini Kant’a dayandırdığı görülür. Schiller’in sanatının ilkesi edimsel hayata geçirmeye çabaladığı, tümel ile tikelin, özgürlük ile zorunluluğun, tin ile doğanın birliği, idea’nın kendisi olarak, bilginin ve varoluşun ilkesi kılınmıştır. Schiller’e göre oran-orantı güzelin koşulu değil, doğanın koşuludur. Öğretici ve ahlakileştirici sanat ve eğitim anlayışı, sanatsal alımlamayı belli bir amaç veya eğilim doğrultusunda yönlendirir.

Schiller, us ve duygu arasındaki mantık farklılığını sanat yoluyla kırılacağını ön görür. Ve böylece, sanat yoluyla insanların eğitilebileceği fikrini çıkarır. Bu iki karşıt düşünce oyun dürtüsüyle, estetik özdeşleşerek, kendisine sistemsel bir kurgulama yapar. Diğer bir sanat eğitiminin yolunu açan ingiliz şair, felsefeci, romancı, politika kuramcısı, eğitim kuramcısı ve sanat eleştirmeni olarak tanınan Herbert Read, sanat

SANAT EĞİTİMİNDE ESTETİK ÇÖZÜMLEME METODOLOJİLERİ

egitiminin amaçlarını da belirlemeye çalışır. Read, Schiller gibi eğitim modelinde ahlaki değerlere birinci planda tutarak; bu modeli tüm sanat dalları için ölçü, uyum, oran, ritmik gibi güzel'e varan yolu ararken küresel bir etkidir.

Gelinen aşamada Read, sanatı simgesel dizgelere dayandırmaktadır. Read'ın sanatçıların gerçekliği olabildiğince temsil etmek için simgeler yarattıklarına inanmıştı. Bunu insanın doğal bir biyolojik süreçle oluştuğuna ve bu oluşumu dış dünyanın insanların bedenler tarafından biyolojik duyuları sayesinde algılandığını düşünerek; gerçekliği anlamamızı sağlayan simgelerin yaratılmasının tek sorumlusu da beden biyolojik organizması olarak görmektedir.

Sanat eğitiminde, deneycilik mantığını kazandıran John Dewey'de, Read gibi, sanat eğitimi faydacılığa dayandırır. Amerikalı felsefeci gerçek anlamda pragmatizmin savunucusudur.

Dewey, yaşantı ile sanatı birleştirir ve işlevsel kılar. Bu sürecin güzel sanatlardaki işleyişini göstermeye de uğraşır.

Düşünür, eğitim pratiği yönüyle, gelenekçi eğitim anlayışından ilerlemeci eğitimin kapısını açar. Eğitim felsefesi pratiğini anlayışına liberal bir yaklaşımla kurgulamış, bu liberal yaklaşım, deneyim felsefesi ışığında yararcı koşula dayandırılmıştır.

Bu anlamda, sanat felsefesi de toplum adına faydacılığa dayanmış olur. Ama sanat eğitiminin Schiller, Herbert Read ve John Dewey'in pedagojik önerileri, problem çözme, eleştiri, sanat eğitiminde hazır bulunuşluk, amaç, psikolojik ve sosyolojik hazırlık açısından geleneksel beklentileri daha ileri taşımada önem arz ederler.

20.yy'ın sanat eğitimi problemleri ile ilgilenen Susanne Langer'e göre, nesnelleşmiş öznel yaşantılar söz konusudur. İçsel süreç, dışsal simgesel bir formla yaratılır. Langer, daha çok bunu maddesel yapı üzerinden değil; duygusal yapı üzerinden kurgular.

Estetik Amaçlı Eğitim

19.yy sonları ve 20.yy başlarında sanat eğitimi ve estetik eğitimi ile ilgili Almanya ve Fransa'da bir atılım görülür. Estetik, 1900'lü yıllardan sonra, sanat açısından bir çok görüşün aynı anda savunulduğu bir dönem başlangıcı olması nedeniyle; sanat eğitimi ve estetik eğitimi yönünde olasılıkların zenginleşmesini sağlamanın yanısıra pratiklerin tespiti konusunda zorlayıcı da olmuştur. Sanat eğitimi, 20 yy. İçeriğinde genel anlamda bazı sorunlar içermektedir. Çünkü; sanatta ki dönüşümler, sanat eğitiminin hedefleriyle özdeşleştirilmeli ve bunun pedagojik formasyonun bilgi alanından yararlanılmalıdır.

SANAT EĞİTİMİNDE ESTETİK ÇÖZÜMLEME METODOLOJİLERİ

Sanat eğitiminin yöntembilimle uzlaşımı oldukça zor görünmektedir. Temel ayırım sanat eğitiminin araçsal olarak kullanımı veya sanatın kuramsal yönünün pratiği ile birlikte devamlı güncellenen ve değişime uğratılan bir sanat eğitimi anlayışıdır. Bu tartışmalar, yeni estetik eğitiminde güzel'in ve beğenin yön değiştirip değiştirmediği noktasında sorunsallaşır. Çünkü güzel'in ve beğenin doğası değişmiştir. Aslında estetik tartışmalarda baştan beri kendisine yanıt aranan soru güzel'in doğasının ne olduğu sorusudur.

17.18.19. yy'a kadar, estetik, idealist anlayışa dayalı, metafizik ve objectivist mantıkla devam ederken; "Kant, schiller, Regel ve Vischer önderliğinde kurulan Yeni çağ düşünce sisteminin, metafizik felsefesine kattığı en önemli gelişim; özellikle özne üzerinde yapılan araştırmalarla, öznenin kendi içindeki duygu-düşünce ilişkilerinin ve özne ile nesne arasındaki ilişkilerin güzellik kapsamında değerlendirilmesidir" (Aykut:2012:74).

20.yy başlarında "Estetik eğitimi, sanatı yaratma, değerlendirme, konu ve bağlamı düşünmeden ayırt edici bir duyarlılığın geliştirilmesi, estetik kavram ve prensiplerle bütünleşmiş ortak sanat programları konularında estetik okuryazarlığı geliştiren sanat eğitim programları anlamına gelir" (Aykut:2012:95) .

Görsel sanat eğitimi içerisinde estetiğin bir güzelin bilimi olarak yer almasının dışında, sanatın, estetiğin amaç olmaktan çıkıp çağdaş sanatı açıklayıcı bir eğitim programı, 20.yy'da etkili olmaya başlayan yapısalcılık (Strüktüralizm) Yorumbilim (Hermeneutik) Göstergebilim (Semiyyotik), fenomenoloji (olgubilim) gibi sanat kuramları aynı anda gelişme gösterir. Çok bilgililik sanat eğitiminde yöntem bilim açısından bağlayıcı olduğu gibi aynı zamanda da ayrımlar da getirir ve bu anlamda sanat eğitimi modelini oluşturma da zorlayıcı olur.

20.yy da sanat eğitiminin oturmasında kilit isimler ve kurumlar olmuştur. Bunlardan biri, Sanat eğitim bilimcisi Gunter Otto,'dur. Kuram ile uygulamanın bütünleşmesini, biçimlendirici etkinlikte öznelleştirme ve nesnelleştirme eğitimlerinin bir arada yer alınması gerektiğini savunur. Çağdaş sanatı ön plana çıkararak bilişsel yöntemlerin kullanıldığı pratikler önemser.

İkincisi Pfennig'in kuramıdır. Pfennig, çocuktan hareket etmemekte güncel sanattan yola çıkıyordu; çağcıl biçimlendirme ilkelerinin sanat dersi öğretim programlarında ders konusunu oluşturmaları öngörüyor, bu ilkelerin didaktik bakımından sunulmasını sanat eğitimbiliminin bir görevi olarak görüyordu. Böylece sanat ilk kez yönlendirici bir öge oluyordu." (San:2010;110).

R.Pfennig'e göre sanat derslerinin amacı görsel yögürumsal olarak biçimlendirici düşünme biçimine ulaşmaktır. 1970'lerden bu yana, eğitim bilimlerinin temeli artık psikoloji değil; toplumbilimine dayanmaktadır. Sanat dersleri için bu şu anlama gelmektedir; öğrencinin bireysel başarıları ve bu başarılarının isteklendirilmesi, geliştirilmeye çalışılması arka plana itilecek; öğrenci, grup çalışmaları, grup etkinlikleri, proje çalışmaları Nelson Goodman'ın göstergebilim kuramını

kullanarak," bir sanat yapıtını, üzerinde düşünülecek bir nesneden çok simgesel bir anlatımı doğru okumak için gereken bilgiye sahip olmayı gerekli kılar. Ve sanatı göstergebilime dayalı çözmeye çalışır.

Bu anlamda, Modern çağın estetik eğitimi konusunda en önemli katkı sağlayanlardan biri de Nelson Goodman'dır." Goodman, "*Anlama Yönünden Estetik Deneyim*" adlı araştırmasında sanatı gerçekte bilişsel olduğu tezini savunur.

21.yy'da estetik eğitim araştırmalarını bilişsel sonuçlardan bağımsızlaştırmak gerekliliğine ilişkin görüşlerin ağır bastığı görülmektedir. Bu anlamda Csikszentmihaly'nin görüşleri bize fikir verir. Estetik eğitimin ölçümünün nasıl yapılacağı, uygun yöntemin ne olacağı tartışılmalıdır. Bunu başarmak için geliştirilecek yeni estetik metodun köktenci olması gerektiğini düşünür.

Estetik kültürlerarası ilişkileri çözümlemede postmodernistlerin en etkili eğitim aracı görülmektedir. Bunlardan birisi D. Arel'dir. Arel'e göre genç sanatçılar, genellikle estetiği öğrenirken çeşitli engellerle karşılaşır. Gençlerin sanat keşiflerinde karşılaştıkları ilk engel estetikle yüzleştiklerinde yaşadıkları çatışmalardır. Estetik sadece bir bilgi değildir. Estetik analiz gençlerin sanatsal yargılarında çoğunlukla ikilemli durumlar yaratmaktadır. Estetiğin nesneler dünyasını sorgulama biçimi, genç sanatçılar da şüphe oluşturarak yaratıcılıklarına müdahale edebilir. Sanatçılar bu yüzden estetik analizin yaratıcılıklarına zarar vereceğinden şüphe duymakla kalmaz, estetikle yüzleşmekten çekinebilir. Bu nedenle pek çok sanatçı estetiği öğrenmeye eğilim göstermiyor olabilir (Aykut: 2012 ;114-115).

Sally Hagaman'da, "*Sanat eğitiminde estetik* " adlı makalesinde, benzer bir soruna dikkat çeker. Hagaman'a göre, "Estetik, ya da Sanat Felsefesi, sanat eğitimi açısından en sıkıntılı disiplin olarak görülür. Onun büyük ölçüde sözlü doğası ve içeriği ve soruşturma modları, sanat öğretmenlerinin tecrübe eksikliği ve bununla birlikte; estetik nedeniyle doğası ve sanatın tüm eserleri hakkında genel bir bilgi ve tecrübeyi gerektirir." (Hagaman:1990;2). Sanatın kuramsal yöntemlerle çözümlenmesi sanatçıları, öğrencini bilinç düzeyini yükseltmek, sanatın düşünsel temelleri, kavramları, dili yapısı ve sanat süreçlerinin analizi gibi konuları anlaması açısından gereklidir.

David Fenner aynı yaklaşımlarla, "*Estetiğe Giriş*" "*Deneyisel Estetik*" ve (1876)," *estetik* konularda çeşitli ilke ve yöntemler tartıştı (1871) ve "*deneyisel psikoloji ve estetiğin*" temelini attı. Amerika birleşik devletlerinde, Estetik deneyimin kavramlarını geliştirerek "*estetik armoni*","*estetik eşiği*" gibi tanımlamalar atarak estetiği psikolojik bir araştırma alanına soktu. Sanat eğitimcisi,

"Estetiği bir bilgi olarak görmekte ve sınıf ortamında estetiğin diğer bütün deneyimlerden soyutlandığını, estetiğin temel bir deneyim olarak ele alınması gerektiğini belirtmiş ve Estetik davranışın, estetik objelerin, estetik seçimlerin ve tüm estetik şeylerin deneyimine analizin dahil edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Fenner, estetik deneyimle estetik analizinin birbirlerinden farklı olduğunu savunur" (Fenner:2003;1).

SANAT EĞİTİMİNDE ESTETİK ÇÖZÜMLEME METODOLOJİLERİ

Sanat eğitimcisi W. Eliot Eisner’de,

Estetik eğitimini, sanat disiplinleri içinde en insancıl bir eğitim olarak görür. Bu tür bir eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için, sadece davranış bilimlerini inceleyerek değil; sanat tarihi ve felsefesini de araştırmanın fikir oluşturmak için gerekli olacağını düşünür. Sanat eğitiminde estetik ve eleştiri üzerine okuma parçalarının olduğu bir kitabın giriş kısmında Smith sanat eğitimi alanındaki bu düşünce değişikliğini onaylar. "(Fenner:2003;2)

1950 ve 1960 arası Amerika’da da sanat eğitimi alanında bir atılım olur. Estetik eğitimini, eğitim pedagojisi ile birleştirmek; estetiğin geldiği noktayla bağlantı kurabilmektir. Estetik eğitiminde Amerika’da Ralph A. Smith, "*Estetik eğitimin de problemler*" isimli ilk kitabının ardından ikinci basım, "*Estetik ve Sanatta Eğitim*" eserinde bir çok sanat eğitimcisinin değerli makalelerini kullanır. İkinci kitap, birinci kitabın devamı niteliğindedir. Estetik eğitimcileri, kitap içeriğinde, estetiğin, tüm sanat dallarının, eğitimde, oynayabileceği rolü araştırmışlar, estetiğin altında yatan felsefi ve eğitimsel teorilerin çalışma alanlarını tartışıp, müfredatın tasarlanması ve değerlendirilmesini yapmakla beraber; estetik eğitiminin problemlerini tartışır. Smith, iyi gelişmiş bir sanat algısının sadece sanatsal yaratma ve uygulama aşinalığını değil; estetik kavramlar, sanat tarihi ve eleştiri ilkeleriyle de içli dışlı olunmasını ön koşul olarak görür ve sanat öğretmenlerinin güncel sanatı takip eden geçmiş ve gelecekle bağlantı kurabilen bir donanıma sahip olması gerektiğini düşünür.

Ralph Smith, kitabında, Amerika da, sanat eğitimi estetik eğitimiyle ilgili önemli adımlardan bahseder:

"Birincisi,"*National Endowment for the Arts*", sanat ajansının kurulmasıdır. 1965 yılında kurulan kuruluş, sanat eğitimi ile ilgili ilk adımlardan birini atmıştır. Kuruluş profesyonel olarak, Sanat eğitimcilerine burs verir. Ajansın amacı artistik yaratıcılığı geliştirmektir. Bu kurum sayesinde yeni gelişen estetik durumlar topluma inmiştir." (Smith,1991;2)

Amerika’da ki diğer bir gelişme, 1966 yılında "*Estetik Eğitim* " dergisinin kurulmasıdır. Bu dergi sayesinde, sanat eğitimcileri fikirlerini düzenli olarak yayınlama imkanı buldular. Ve estetik eğitimi konusunda çıkış noktaları yakalama açısından önemli olmuştur.

Bu dergi Harvard projesi altında (proje 0) olarak 1967 de destek vermiştir. Diğer önemli atılım ise, CEMREL projesidir. Merkezi orta-batı Bölgesi Eğitim Laboratuvarı (CEMREL)’nin estetik eğitimi programı,1968 yılında okullarda estetik çalışmaları iletmeyle ilgili kişilerin çabalarını birleştirmede fırsatlar tanımıştır.1971’den beri estetik eğitiminin bu çabaları katlanarak artmıştır. Estetik sanatlarla: CEMREL Estetik eğitimi müfredatında, Stanle S.Madeja (program müdürü) Sheila Onuska ile birlikte (1977) yazarlar, estetik eğitimin en basit anlamda, duyular yoluyla bildiğimiz şeylerin estetik yönden nasıl anlaşılacağı, nasıl bir karara varılacağı ve nasıl değerlendirileceğinin öğrenileceğinin öğrenilmesi olduğu yazmışlardır" (Smith,1991:2).

SANAT EĞİTİMİNDE ESTETİK ÇÖZÜMLEME METODOLOJİLERİ

CEMREL'in çabalarından sonra, Getty merkezinin çabaları görülür. Bu vakfın kolu, J. Paul Gety, bu çabaları daha da ileriye taşımıştır.

Vincent Lanier ve Madaje, D.N.Perkins, estetik konuların fenemonolijisi üzerine bir dizi görüş yayımlamıştır. En dikkate değer olanı GETTY Sanat eğitim merkezi'nin sanat eğitimine katılımıdır. 17 yıl boyunca Leilani Lattin Duke tarafından yönetilen Getty girişim gücünü, sanat eğitim dallarının birbiriyle bütünleştiğine inanmış birbiriyle ilişkili sanat kuramcılarının almıştır. Bu yaklaşım sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik içerik ve yöntemlerine dayandırılması gerektiğini savunmaktaydı (Aykut:2012:124).

Getty merkezinin çabalarından sonra Amerika'da, R.Smith, Alan Simpson, M.C. Beardsley, Louis Lankford, estetik eğitiminde felsefi ve eğitsel anı birleştirmeyi hedefleyen Micheal Parsons ve H.Gene Blocker, Maxine Green, estetiğe ideoloji olarak yaklaşan, David Swanger, Marily Stewart ve H.Gene Blocker'in kuramla estetiğin birleştirilmesi ilgili çabaları ve eğitim felsefesi programları dahilinde sanatın durumu ile güncellenen bir estetik algının gelişimini ve estetik deneyimin öğrenci üzerinde önemli bir öğrenme aracı olduğunu vurgularlar. Marcia.M.Eaton, Harry S. Broudy estetik deneyimin önemi ile ilgili makaleleri vardır. Beardsley ise, estetik teorisinin ulusal ve eğitim politika amaçlarını, "*estetik refah*" kavramıyla ortaya koyar. Estetik refah kavramı, toplumun estetik tecrübesinden yararlanır ve geliştirilmesi üzerinedir. Toplumu da hedefleyen bir estetik anlayıştan bahsedilir.

Beardsley'e göre bir resmi değerlendirirken bir takım yardımcı estetik elemanlarda olmalıdır. Yani, öğretmenler, kültürel görevliler ve estetik değere varmaya yarayacak diğer yardımcı öğeler gibi. Eğitimci bu durumu estetik eğitim fonksiyonlarını değerlendirmede ve gerekçelendirmeyle faydalı bulmakla kalmaz, Beardsley'in sanatta geçmişten gelen değerlerin ve eleştirel ifadelerin sınıflandırılmasını ve bunların altında yatan sebepleri de bir o kadar faydalı bulurlar (Aykut: 2012 ;126).

Breadsley ve Goodman'nın radikal estetik eğitim projeleri bir çok sanat eğitimcisi cesaretlendirmiştir. Estetik eğitiminin doğrulanmasında onların fikirlerini kullanmışlardır.

20.yy'ın "ikinci yarısında en büyük Amerikan estetik eğitim düşünürü, Harry S. Broudy idi." Broudy, insan seçimlerinin ve kararlarının estetik yargı ya da kalıplarla yayılması gerektiğini düşündüğü için, insan deneyiminin daha karmaşık ve hassas, ince formlarının anlamını ifade eden sanat eserleri yoluyla öğrencilerin mutluluğu ve içe bakış kapasitelerinin artmasını amaçlayan bir estetik eğitim fikrine karşı, kavramaya yönelik sezgisel bir yaklaşım önermiştir. Genel eğitim olarak Estetik eğitim, öğrencilerin hem yaratıcı hem de değerlendirme becerilerini kazandıran bir ortam sağlayacaktır" (San:2010;128).

Sonuçta bu yazarların amacı; estetiği, eğitim pedagojisinin uyulama alanına sokabilecek bir program önerisi aramalarıdır. Bu noktada estetiğin sahip olduğu nitelikler, eğitim felsefesini sorunsalları içerisinde değerlendirebilmek için ideal

koşulların tespit edilmesi ve gerekli donanımın sağlanması için ön koşulların saptanması noktasında açıklık getirirler.

Temel kaygı, sanat eleştirisinin özerk alanının estetikle kaynaştırılmasıdır. Böylece estetiğin kuramsal yani pratikle özdeşleştirilir, tarih, kültür gibi değerler estetiğin değerler kategorisine dahil edilir. Sorgulayan, araştıran ve üreten bir öğrenci kitlesi hedeflenir. Bunu araştırırken; estetiğe ilişkin ortaya çıkan yeni kavramların tartışılacağı bir ortamın hedeflenmesi gerekmektedir. Çağdaş estetikte, estetik algı deneyimle birleşir ve deneyimin alanı bir çok pratikle birleştirilir. Bu geçmiş ve geleceğin özümsemişi, öğrencinin duygusu, haz ve mutluluğunun önemsendiği, bir deneyim ve üretime dayalı pratiğin deneyimini kapsar. Hedef sadece öğrenci değil; toplumdur. Toplumun refahını yükseltmeye yönelik bir hedefte gereklidir. Yeni çağın estetik anlayışı sanat, toplum ve ideoloji kavramları ile birlikte bakabilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altuğ, T., (2007). Kant Estetiği. İstanbul: Payel.
- Altuğ, T., Ünler, H. (2012). Estetik. Wilhelm Hegel: İstanbul.
- Aygül, A. (2012). Sanat Eğitiminde Estetik. İstanbul: Hayalperest.
- Cevizci, A. (2012). Eğitim Felsefesi. İstanbul: Say.
- Dewey, J. (2013). Deneyim ve Eğitim (çev: Sinan Akıllı). İstanbul: ODTÜ Yayıncılık.
- Fenner, David, E.W. (2003). Aesthetic Experience and Aesthetic Analysis. The Journal of Aesthetic Education, Volume 37, Number 1, SprinGOg 2003 ,pp. 40-53 | 10.1353/jae.2003.0003
- Hagaman, S. (1990). Easthetics in Art Education, Social Science Education Bloomington IN., Adjunct ERIC.
- Kagan, M. (1993). Estetik ve Sanat Dersleri (çev: Aziz Çalışlar). İstanbul: İmge.
- Langer, K. S. (2010). Sanat Problemleri. İstanbul: Mitos.
- San, İnci, (2010) Sanat Eğitimi Kuramları, Ütopya Yayınları, İstanbul.
- Schiller, F. Ruh Yüceliği (çev. Ahmet Aydoğan). İstanbul: Say.
- Smith, A. Ralph (1991) Aesthetics and Arts Education, edit. Ralph Smith and Alan Smith by Board of trustees of the University of Illinois Manufactured in the States of America.
- Tunalı, İsmail, (2010) Estetik Beğeni. İstanbul: Remzi.
- Ziss, A. (2009) Estetik (çev. Yakup Şahan). İstanbul: Hayalbaz.